

მუნიციპალური ცხოვრების ხარისხის ინდექსის მეთოდოლოგია

ISET-ის კვლევითმა ინსტიტუტმა შეიმუშავა ცხოვრების ხარისხის განმსაზღვრელი ინდექსი საქართველოს მუნიციპალიტეტებისთვის, სადაც საბაზისოდ აღებულია 2023 წელი. ინდექსი არის სანდო, გამჭვირვალე, მონაცემებზე დაფუძნებული და საიმედო ინსტრუმენტი, რომელიც ზომავს მუნიციპალიტეტებში ადგილობრივი საცხოვრებელი პირობების პროგრესს და ადარებს მას ქვეყნის მასშტაბით.

ISET-ის კვლევითი ინსტიტუტის მიერ შემუშავებული ინდექსი ზომავს ცხოვრების ხარისხს მუნიციპალიტეტებში და წარმოადგენს ყოვლისმომცველ და მრავალგანზომილებიან მაჩვენებელს, რომელიც ოთხ ძირითად მიმართულებას მოიცავს. ესენია: (1) ეკონომიკა, (2) დაკავშირებულობა, ინფრასტრუქტურა და სერვისები, (3) დემოგრაფია და სოციალური ხელმისაწვდომობა, (4) ადგილობრივი მმართველობა და გენდერული თანასწორობა, სადაც ადგილობრივი მმართველობის ძირითადი ცვლადი ადგილობრივი თვითმმართველობის ინდექსია.

2025 წლის მარტში გამოქვეყნდა **ISET-ის მუნიციპალური ცხოვრების ხარისხის ინდექსი**, რომელიც 2023 წლის მონაცემებს ეფუძნება და იქნება საბაზისო მაჩვენებელი მომავალი პუბლიკაციებისთვის. ISET-ის მუნიციპალური ცხოვრების ხარისხის ინდექსი აერთიანებს ოთხ ძირითად მიმართულებას: (1) ეკონომიკა, (2) დაკავშირებულობა, ინფრასტრუქტურა და სერვისები, (3) დემოგრაფია და სოციალური ხელმისაწვდომობა, (4) ადგილობრივი დემოკრატია და გენდერული თანასწორობა. ოთხი მიმართულება იყოფა 11 ქვე-მიმართულებად და აერთიანებს არსებულ ეროვნულ წყაროებზე დაფუძნებულ 50 ინდიკატორს.

მუნიციპალური ცხოვრების ხარისხის ინდექსის მეთოდოლოგია შედგება შემდეგი ფაზებისგან:

ინდიკატორების შერჩევა, მოპოვება და დამუშავება

ინდექსი მოიცავს მონაცემთა მრავალფეროვან ბაზებს. ესენია: (1) მეორეული მონაცემები მუნიციპალურ დონეზე, რომლებიც მოწოდებულია სხვადასხვა საჯარო ინსტიტუტის მიერ (მაგ.: საქსტატი, ფინანსთა სამინისტრო, საჯარო რეესტრის ეროვნული სააგენტო, სახელმწიფო სერვისების განვითარების სააგენტო და ა.შ.), (2) მუნიციპალური მონაცემები, რომლებიც მოპოვებულია ადგილობრივი ხელისუფლებებისგან, (3) მეორეული მონაცემები მუნიციპალურ დონეზე, რომლებიც მოპოვებულია კერძო სექტორისა (მაგ.: წამყვანი კერძო ბანკები, საწვავის მიმწოდებლები და ელექტრო ტექნიკის მაღაზიები) და სხვა წყაროებისგან (მაგ.: Google-ის რუკა, ინფორმაციის თავისუფლების განვითარების ინსტიტუტი). მონაცემები მუშავდება, გამოტოვებული მნიშვნელობები კი ივსება სტატისტიკური იმპუტაციის მეთოდების გამოყენებით.

მუნიციპალური ცხოვრების ხარისხის ინდექსის შექმნა

მუნიციპალური ცხოვრების ხარისხის ინდექსის შექმნა მოიცავს შემდეგ ნაბიჯებს: (1) ინდიკატორების ნორმალიზება; (2) ინდიკატორების აგრეგირება ქვე-მიმართულების დონეზე შეწონილი არითმეტიკული საშუალოს გამოყენებით, სადაც წონები გამოითვლება ძირითადი კომპონენტების ანალიზის (PCA) საფუძველზე; (3) ქვე-მიმართულებების აგრეგირება მიმართულების დონეზე არითმეტიკული საშუალოს გამოყენებით და თანაბრად შეწონით; (4) ინდექსი მიჰყვება შეწონის სისტემას, სადაც თითოეული მიმართულება საერთო წონის 25%-ს შეადგენს, რაც უზრუნველყოფს ეკონომიკური, სოციალური, ინფრასტრუქტურისა და მმართველობის მიმართულებების დაბალანსებულ წარმოდგენას. მუნიციპალური ცხოვრების ხარისხის ინდექსი მერყეობს 0-დან 100-მდე, სადაც 100-თან უფრო ახლოს მყოფი მნიშვნელობა უფრო მაღალ ცხოვრების ხარისხთან ასოცირდება, ხოლო 0-თან უფრო ახლოს მყოფი მნიშვნელობები დაბალ ცხოვრების ხარისხზე მიუთითებს.

ძირითადი მიმართულება 1: ეკონომიკა (წონა: 25%)

ქვე-მიმართულება	ინდიკატორი	წყარო
ეკონომიკური აქტივობა	ქალაქებისა და მუნიციპალიტეტების მიერ შექმნილი დამატებული ღირებულება (მლნ ლარი 1000 მოსახლეზე)	საქსტატი
	მუნიციპალიტეტების მიერ განხორციელებული ინვესტიციები ფიქსირებულ აქტივებში (მლნ ლარი 1000 მოსახლეზე)	საქსტატი
	დასაქმებულთა რაოდენობა ქალაქებისა და მუნიციპალიტეტების მიხედვით 1000 მოსახლეზე	საქსტატი
	დასაქმებულთა საშუალო თვიური ხელფასი მუნიციპალიტეტების მიხედვით (ლარი)	საქსტატი
	მოსახლეობის წილი საქალაქო ტიპის დასახლებაში %	საქსტატი
	მშენებლობაზე გაცემული ნებართვები 1000 მოსახლეზე	საქსტატი
	დასრულებული ობიექტები 1000 მოსახლეზე	საქსტატი
	პორტების რაოდენობა	სამაგიდო კვლევა
	საბიუჯეტო ხარჯები (1000 ლარი 1000 მოსახლეზე)	საქსტატი; ფინანსთა სამინისტრო
	სასტუმროებისა და სასტუმროს ტიპის დაწესებულებების რაოდენობა 1000 მოსახლეზე	საქსტატი
	ოთახების რაოდენობა სასტუმროებსა და სასტუმროს ტიპის დაწესებულებებში 1000 მოსახლეზე	საქსტატი
	სტუმრების რაოდენობა სასტუმროებსა და სასტუმროს ტიპის დაწესებულებებში 1000 მოსახლეზე	საქსტატი
სოციალური მოწყვლადობა	დასაქმებულთა რაოდენობა სასტუმროებსა და სასტუმროს ტიპის დაწესებულებებში 1000 მოსახლეზე	საქსტატი
	სოციალურად მოწყვლადი პირების წილი 1000 მოსახლეზე	საქსტატი
კავშირი	ხანდაზმულთა დამოკიდებულების კოეფიციენტი (65 წელს გადაცილებული მოსახლეობის შეფარდება სამუშაო ძალასთან)	საქსტატი

ძირითადი მიმართულება 2: დაკავშირებულობა, ინფრასტრუქტურა და სერვისები (წონა: 25%)

ქვე-მიმართულება	ინდიკატორი	წყარო
კავშირი	მუნიციპალური ტრანსპორტის რაოდენობა 1000 მოსახლეზე	მუნიციპალიტეტები; საქსტატი
	მანძილი უახლოეს აეროპორტამდე (კმ)	Google-ის რუკა
	სარკინიგზო სადგურების რაოდენობა 1000 მოსახლეზე	საქართველოს რკინიგზა

სარეზერვო	ბაზრებისა და ბაზრობების რაოდენობა 1000 მოსახლეზე	საქსტატი
	იუსტიციის სახლების რაოდენობა	იუსტიციის სახლი
	ბანკის ფილიალების რაოდენობა (თიბისი, საქართველოს ბანკი, ლიბერთი) 1000 მოსახლეზე	თიბისი ბანკი, საქართველოს ბანკი, ლიბერთი ბანკი
	ბენზინგასამართი სადგურების რაოდენობა 1000 მოსახლეზე	ვისოლი, გალფი, რომპეტროლი, ლუკოილი, სოკარი
	ელექტრო ტექნიკის მაღაზიების რაოდენობა 1000 მოსახლეზე	ელიტ ელექტრონიკსი, მეგატექნიკა, ალტა
	ნაგვის ურნების რაოდენობა 1000 მოსახლეზე	მუნიციპალიტეტები
	ნაგვის მანქანების რაოდენობა ერთ ნაგვის ურნაზე	მუნიციპალიტეტები
ინფრასტრუქტურა	გაზიფიკაცია %	საქსტატი
	სუფთა წყალზე წვდომა (წყალმომარაგების სისტემა ბინაში) %	საქსტატი

ძირითადი მიმართულება 3: დემოგრაფია და სოციალური ხელმისაწვდომობა (წონა: 25%)

ქვე-მიმართულება	ინდიკატორი	წყარო
დემოგრაფია	მოსახლეობაში ახალგაზრდების (15-24) წილი	საქსტატი
	შობადობის მაჩვენებელი (დაბადებულთა რაოდენობა 1000 მოსახლეზე)	საქსტატი
	65 წელს გადაცილებული მოსახლეობის წილი მთლიან მოსახლეობაში	საქსტატი
ჯანდაცვა	საავადმყოფოებში საწოლების რაოდენობა 1000 მოსახლეზე	საქსტატი
	საავადმყოფოებისა და სამედიცინო ცენტრების რაოდენობა 1000 მოსახლეზე	საქსტატი
	ჯანდაცვის პერსონალის რაოდენობა (ექიმები, ექთნები) 1000 მოსახლეზე	საქსტატი
	ექიმთან ვიზიტების რაოდენობა 1000 მოსახლეზე	საქსტატი
	5 წლამდე ასაკის ბავშვთა სიკვდილიანობის მაჩვენებელი	საქსტატი
განათლება	საჯარო სკოლამდელ და საგანმანათლებლო დაწესებულებებში ბავშვების საშუალო რაოდენობა ერთ მასწავლებელზე	საქსტატი
	სკოლების რაოდენობა 1000 მოსახლეზე	საქსტატი
	უნივერსიტეტების რაოდენობა	შეფასებისა და გამოცდების ეროვნული ცენტრი; საქსტატი

	პროფესიული განათლების დაწესებულებების რაოდენობა	საქსტატი
სპორტი, რეკრეაცია და კულტურა	მუნიციპალიტეტის მთლიანი ფართობიდან პარკების ფართობის წილი	მუნიციპალიტეტები; საქსტატი
	სპორტული ობიექტები, ინფრასტრუქტურა (მოედნები, სტადიონები, საცურო აუზები და ა.შ.) 1000 მოსახლეზე	მუნიციპალიტეტები; საქსტატი
	თეატრებისა და მუზეუმების რაოდენობა	საქსტატი

ძირითადი მიმართულება 4: ადგილობრივი დემოკრატია და გენდერული თანასწორობა (წონა: 25%)

მე-მიმართულება	ინდიკატორი	წყარო
ადგილობრივი სამოქმედო	აქტივობა ეროვნულ არჩევნებში %	საქართველოს საარჩევნო ადმინისტრაცია
	პოლიტიკური პარტიების რაოდენობა ადგილობრივ საკრებულოში	მუნიციპალიტეტები
	ადგილობრივი თვითმმართველობის ინდექსი	ინფორმაციის თავისუფლების განვითარების ინსტიტუტი (IDFI)
	არჩევნების ჰერფინდალ-ჰირშმანის (HHI) ინდექსი 2024	ავტორების გამოთვლები საქართველოს საარჩევნო ადმინისტრაციის მონაცემებზე დაყრდნობით
	ადგილობრივი მედია	კომუნიკაციების კომისია
გენდერული თანასწორობა	ქალების წარმომადგენლობა ადგილობრივ თვითმმართველობაში	მუნიციპალიტეტები
	ქალებზე რეგისტრირებული ბიზნესების წილი %	საქსტატი
	ქალებზე რეგისტრირებული უმრავი ქონების წილი %	საჯარო რეესტრის ეროვნული სააგენტო (NAPR)

როგორ გომავენ ცხოვრების ხარისხს მსოფლიოში

ცხოვრების ხარისხისა და განვითარების ინდექსები მნიშვნელოვანი ინსტრუმენტებია როგორც გლობალურ, ისე ეროვნულ დონეზე. ეს ინდექსები ზომავს ცხოვრების ხარისხს, აფასებს განვითარების დონეს მინუციპალურ თუ რეგიონალურ დონეზე. მაგალითად, **მერსერის ცხოვრების ხარისხის რეიტინგი** და ეკონომისტის დაზვერვის განყოფილების (EIU) **გლობალური ცხოვრების ხარისხის ინდექსი** მსოფლიოს ქალაქებს აფასებს შემდეგი ფაქტორების მიხედვით: პოლიტიკური სტაბილურობა, ჯანდაცვა, განათლება, ინფრასტრუქტურა და კულტურული გარემო. **შვედეთის მრავალგანზომილებიანი რეგიონული სიღარიბის ინდექსი¹** კი სიღარიბის შესაფასებლად გვთავაზობს ჩარჩოს, რომელიც აერთიანებს შემდეგ კრიტერიუმებს: ჯანმრთელობა, განათლება, დასაქმება და ძირითად რესურსებზე წვდომა.

ეროვნულ დონეზე ქვეყნები ინდექსს თავიანთი კონტექსტის გათვალისწინებით ადგენენ. მაგალითად, **ჩრდილოეთ მაკედონიის მუნიციპალური განვითარების ინდექსი** 80 მუნიციპალიტეტს შემდეგი მიმართულებებით აფასებს: (1) ინსტიტუტები, ინფრასტრუქტურა და ეკონომიკა, (2) ჯანდაცვა, განათლება და სოციალური უსაფრთხოება, (3) კულტურა, სპორტი, უსაფრთხოება და გარემო. უკრაინის **სოფლის განვითარების ინდექსი** მოიცავს 24 რეგიონს და ყურადღებას ამახვილებს ეკონომიკურ, სოციალურ, ინფრასტრუქტურულ, დემოგრაფიულ და დასაქმების ფაქტორებზე. **ინდოეთის მუნიციპალური ინდექსი** 111 ქალაქს აფასებს სერვისებთან, ფინანსებთან, დაგეგმვასთან, ტექნოლოგიებსა და მმართველობასთან დაკავშირებული ფაქტორების საფუძველზე. ჩრდილოეთ ამერიკაში, აშშ-ის **საუკეთესო შტატების რეიტინგი** და კანადის **საუკეთესო საცხოვრებელი ადგილები** შემდეგ ინდიკატორებს იყენებს: ჯანდაცვა, ეკონომიკა, ხელმისაწვდომობა და გარემოს ხარისხი. ეს ინდექსები მნიშვნელოვან როლს თამაშობენ საჯარო პოლიტიკის წარმართვაში, მოსახლეობის ინფორმირებასა და მტკიცებულებებზე დაფუძნებული გადაწყვეტილებების მიღების მხარდაჭერაში. ისინი ხელს უწყობენ რესურსების ეფექტიან განაწილებასა და სტრატეგიული გეგმების შემუშავებას, რომელთა მიზანია მდგრადი და ინკლუზიური ზრდის ხელშეწყობა.

¹ **შვედეთის მრავალგანზომილებიანი რეგიონული სიღარიბის ინდექსი** გახდა ISET-ის კვლევითი ინსტიტუტის პირველადი შთაგონების წყარო საქართველოს მუნიციპალური ცხოვრების ხარისხის ინდექსის შესამუშავებლად.

ცხოვრების ხარისხის ინდექსები

ინდექსი/რეიტინგი	დონე/დაფარვა	ძირითადი ფაქტორები
ჩრდილოეთ მაკედონიის მუნიციპალური განვითარების ინდექსი (UNDP)	ეროვნული, 80 მუნიციპალიტეტი	ინსტიტუტები, ინფრასტრუქტურა, ეკონომიკა, ჯანდაცვა, განათლება და სოციალური უსაფრთხოება, კულტურა, სპორტი, უსაფრთხოება, გარემო
უკრაინის ტერიტორიული ერთეულების სოფლის განვითარების ინდექსი	ეროვნული, 24 რეგიონი	ეკონომიკა, სოციალური უზრუნველყოფა, ინფრასტრუქტურა, დემოგრაფია, დასაქმება
ინდოეთის მუნიციპალური ინდექსი	ეროვნული, 111 ქალაქი	სერვისები, ფინანსები, დაგეგმარება, ტექნოლოგია, მმართველობა
მერსერის ცხოვრების ხარისხის რეიტინგი	გლობალური, 241 ქალაქი მსოფლიოში	პოლიტიკური სტაბილურობა, დანაშაულის მაჩვენებლები, ჯანდაცვის ხარისხი, განათლება, ინფრასტრუქტურა
გლობალური განვითარების ინდექსი (EIU)	გლობალური, 173 ქალაქი მსოფლიოში	სტაბილურობა, ჯანდაცვა, კულტურა და გარემო, განათლება, ინფრასტრუქტურა
საუკეთესო შტატების რეიტინგი (U.S. News & World Report, აშშ)	ეროვნული, შტატები	ჯანდაცვა, განათლება, ეკონომიკა, ინფრასტრუქტურა, შესაძლებლობები, ფისკალური სტაბილურობა, დანაშაულის მაჩვენებლები, გარემო
საუკეთესო საცხოვრებელი ადგილები (MoneySense, კანადა)	ეროვნული, 417 ქალაქი	ხელმისაწვდომობა, ჯანდაცვა, ეკონომიკა, ამინდი, დანაშაულის მაჩვენებლები
მრავალგანზომილებიანი რეგიონული სიღარიბის ინდექსი (შვედეთი)	გლობალური	სიღარიბე, დასაქმება, რესურსებზე წვდომა, სასურსათო უსაფრთხოება, ჯანმრთელობა, განათლება, სოციალური დაცვა